

наведи телефон

Луимә СЭрипос

16.01.2025
№ 1 (1331)

www.khanty-yasang.ru

Основана 11 февраля 1989 года

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru

Йильпи 2025 тәл та ёхтыс!

Г. Кондина вәрум хури

Кәсың тәлы Ащирма Ойкат ос Туйт Агит Россия янытыл Ханты-Мансийск усувт акван-атхатыглэгыт ос халанылт касэгыт. Аквта порат тән «Төрүм Маа» музейн вөвиньтәлвёсыт, соссa мир культурал пүмщалахтасыт, пөслахтым ёмыгтасыт. Ты урыл 6 лөпсыт ловиньтән.

Ты номерт ловиньтән:

Мирн пөриим
хөтпат тәл сыс
вәрум рүпатаныл

▶ 2

Матьёмас мәнти
газета оныцёв

▶ 3

Күщаит хүрум
тәлытн олн
тәстысыт

▶ 4

Тән хөнтаң
мәньцит
мүтраныл урыл
потыртэгыт

▶ 10-11

Матыр-әти акван-
юнтнэ сэтап

▶ 14

Номтын ёхтын
вәрмалит

▶ 15

Б.С. Хохряков ос Р.Н. Кухарук

Мирн пәриим хөтпәт тәл сыс вәрум рупатаныл

Округ Дума депутаты 2024 тәл оигпанәт элы-пәлт 41 сапрәнияныл олыс. Тот вәт нупыл кит сәвсыр сәкконьтн манос ләтың хүлтнә нәпакн хассыт ос тәваныл пирмайтасаныл. Мән депутатанув җт Совет Федерация пәлныл, Тюменский область ос Ямал мәныл кұцаит тув җхталасыт, тувыл йильпи тәл кастыл аквьәт вәрнә тәлат овылтыт потыртахтасыт.

Акван-атхатам кұцаит элы-пәлт Борис Хохряков тох ләвыс, 2024 тәл сыс округ депутаты 16 сапрәнин акван-атхатыгләлсыт, та сыс 115 сәвсыр сәкконьт пирмайтасыт, ты халт 14 мәк яныг ос эрнә сәкконьг олыс. Тувыл 101 сәкконьтыт ос 356 постановление-нәпакн эрнә ләтңыт хүлтыгласыт ос пуссын пирмайтасаныл.

Ювле хультум тәл Россият оlnә мәхум мәгыс тыкос тәрвит олыс, ос тән пуссын акван-нәтхатым тәксарыг тәланыл тотсаныл. Таквсы округт таи вәщкатыг җмтыс, депутаты Ханты-

Мансийский автономный округ-Югран йильпи кұщай хум Руслан Кухарук пәриясыт. Округ мәхум җмщакв оlnәныл мәгыс сәвсыр рупатат тән акван-потыртахтым элалыт тах вәрияныл. Кұцаит аны аквьәт рупитанәныл пәсыл округ бюджет палт оln ловиньтан ос хоталь-әти тәстын мән нила ләтңыт пентсыт. Тох тән округт матыр вәрнә мәгыс 70 млрд солкөви аргыг сәлсыт.

Аны 2025 тәлн округ бюджет оlnыт ловиньтым сәвсыр мән ләкквартувәсыт. Тыи мәхум пусмалтан ос нәврамыт ханищтан мәгыс, мирн нәтмил вәрнә ос пәс

накыт элалыт тотнә мәгыс, тувыл кина пәслын, каснә вәрмалыт ос спорт тәлат җрувланкве оs ат эрҗгыт. Таимәгыс овылтан тәлувн 67% оlnыт тув тәстым олы.

Тувыл 18 муниципальный мәт 51 йильпи колыт җнттуңкве овылтавет. Тәва щәмьят пәс коланыл тыналаңкве ос мөт кол җвтуңкве нәтавет тах, мөтаньт пәс коланыл хот-лөсталавет ос йильпи колыт вос мивет. Усытыт ос пәвлытыт усхулы ләңханыл хот-щәпитан мәгыс сәвнув оln тәсту-вес.

аны тәнанылн нәтмил вәрнә мәгыс 174 млн солкөви тәстысүв.

«Югорский семейный капитал» сәккон тәва ләтңанә мөт щирьл щәпитасанүв ос пирмайтасанүв. Тох щәнит нәвраманыл ханищтахтын, пусмалтахтын мәгыс манос оlnә коланыл рҗт тотнә турпа вәруңкве ос газ тәратаңкве, тән та нәпакныл матсәвит оln виңкве вәрмәгыт. Тувыл мәнь пәвлын рупитаңкве миннә ләккарыт тув оlмыгтан порат акв щәс 100 сөтыра солкөвил нәтуңкве ләвсанүв.

Б.С. Хохряков

Россия Президент кұщакв Владимир Путин 2025 тәл Отечество, ты мән оlnә мәв, вуянтан хөтпәт янытлан тәлыг намаястә. Мән губернаторув Руслан Кухарук Юграт пәс накыт җргалан тәлыг ләвыстә. Тувыл яңк нәтнә җтпост яныг хөнтлан вәрмалыт оигпаме пәсыл мән Победа хөтәлув 80 тәлә янытлаңкве патәв тах.

Борис Сергеевич тох ләвыс:

– Мән, вәим, аны хөнтлан хум хөтпәт ос тән щәмьяныл урыл ат җрувләв. Дума кәсың сапрәниятәт матыр нәтмил вәрнә сәкконьт хүлтәв,

Ты сапрәнит сәвсыр комитетыт ос комиссият рупатанәныл порат сәкконьт палт хүлтыглам ләтңаныл депутатытн мұсхалыг сусвәсыт. Тәва мәт тән воритотсыт кос, ос юи-оvылт сәкконьтн йильпиныг хасвәсыт ос пирмайтасаныл.

Мирн пәриим хөтпәт округувт оlnә мәхум 2025 Йильпи тәлыл янытласаныл, пуссын пустагыл вос оlәгыт. Ляҳхал тотнә хөтпәтн пұмащипа ләтың ләвсыт, сәв җмас тәлат вос җмталәгыт, ос мән та урыл мәхумн вос потыртәв.

Тамара МЕРОВА

Матъёмас мәнти газета оныщев

Н.Г. Алексеева

Ювле хультум тәлт вәт сәграпнал этпост округ мирколт мәнщи ос ханты газетаг вәрнә колувн йильпи кўщай пәриявес – Надежда Геннадьевна Алексеева. Тав сәв тәл пәвлың мирколт рўпитас, округ Дума депутатыг олыс, ань ос щән ләтың ищхипың утын тўлнә тәла тармыл пуңктоты.

Мән Надежда Геннадьевна җт потрамасўв, китыгласлўв, хоты рўтныл олы, хōт яныгмас, рўпитас. Нән ань элал тав потре ловиньтәлбн.

– Ам Хәльүс район Саранпәвилт самын патсум, тот яныгмасум, школа асласум. Атям Геннадий Ильич Бронников Тобольск үс җрныл олыс, руц хум.

Омам Ирина Алексеевна хōнтаң мәнщи нә, Кондинский район Запорка пәвилныл олыс. Тав Ханты-Мансийский педучилищат ханищтахтас, тувыл рўпитанкве Саранпәвилн кәтвес. Овләт Сўкырья пәвил школа-интернатыт нйврамыт ханищтас, җтыл Саранпәвил школан патхатас. Омам школат налыман тәл рўпитас. Атям туи катерыл яласас, тәлы мәшинат щәпитас.

Омагум-әтягум Саранпәвилт акван-хōнтхатасбиг, акван-минасбиг,

хўрум нйврам янмалтасбиг. Шар яныг Лариса увчим, тав җлы-пал ам, тувыл Сергей ащимән самын патыс.

Увчим Лариса Геннадьевна Николаева Ханты-Мансийск үс педучилищат эргын тәлан ханищтахтас. Саранпәвил Дом культуры колт ос нйврам садикыт сәв тәл рўпитас. Ащимән Полярно-Уральский экспедиция мәт мәшинал яласым рўпитас. Увщиягум-ащиягум колтәглагән җт Саранпәвилт оләг.

Ам школа асламум юи-пәлт, 1978 тәлт, Омск үсн минасум, тот ақвум олыс. Овләт строительный училищат, җтылнуве Сибирский автомобильно-дорожный институт ханищтахтасум, инженерно-строительный факультетыт.

Саранпәвил школат ханищтахтам порав җмас номтыл номылматыглылум. Пәвлут ань «Исторический клуб» нампа тәла олы, рўпитан колыт урыл нйврамыт потрыт щәпитәгыт. Аквматнакт «Саранпаульская школа – школа жизни моей» потыр хассум, нйврамыт нупыл ловиньтаслум. Мән ханищтахтамув порат рўпитам учителит кәстысанум – черчение урок яныг хōнтыт хōнтлум хум Михаил Ефимович Герасимов ханищтас, физкультура урок Андрей Яковлевич Хатанев ос мōт хōтпат. Тән пуссын сака мўтраң элумхōласаквет олыс, нйврамыт җт акваг потрамасыт, юртыңыщ олыс.

Институт асламум юи-пәлт амти яныгмам пәвлумн минасум, тот Полярно-Уральский экспедициян инженер-строителиг патхатасум.

Җтыл, 1997 тәлт, Саранпәвил мирколт кўщайг паттувәсум, тот рўпитасум. 2001 тәлт ос округ Дума депутатыг пәриявәсум, Ханты-Мансийск үсн олмагытасум. Депутатыг рўпитамум порат сossa мирув мәгыс эрнә нәпакыт хассўв, сәкконыт щәпитасўв.

Саранпәвил мирколт рўпитамум порат пәвил мәхманум җт сәв тәлат вәрсўв – эргын-ййквнә кол ос оләг колыт унттысўв, яласан ләңхыт щәпитасўв. 2005 тәлт Саранпәвил мирколн Лōпмус, Кульпас, Сортыңья

ос мōт пәвлыт тўлвәсыт. Та тәлытт ищхипың ут вәрункве овылтавес, кәсың мән пәвил мус хартвес. Сўкырьят, Лōпмуст ос Кимкьясўй пәвилт кирпащ школат унттувәсыт. Мән нйврамыт тәнти пәвланылт ханищтахтуңкве патсыт.

Нйврамыт «Мән Җскве» стойбищан акваг нәтсўв, мән мәхум җмашакв вос ўщлахтәгыт, мәнщи ләтнув ос пәс накыт вос ханищтәгыт.

Мōлты порат ам щән ләтың ищхипың утын тўлнә тәла палт вуйхатасум, руц щирыл ләваве «Национальный корпус по мансийскому языку». Ты проект тәла мән «Яндекс» ут хосыт вәрилўв. Россия янытыл ищхипың утыт тав сака яныг компания. Матыр ләтың эрмыгылы те, кихсхатуңкве рōви, тот аква тәра нәглапи.

Ань мәнщи ләтнув җт рўпитәв, тув потыр-охсат хансәв, элал тәх ханты ләтңыт тув хансўнкве патавет. Щән ләтнув ищхипың утын тўлаве те, тав ат сōйми, сәв нотәйисә олуңкве паты.

Матъёмас мәнти газета оныщев, мәнщи ләтнувтыл потрыт хансәв. Мән мирув мәгыс ты сака эрнә тәла. Пәвлытыт оләг мәхманув «Лүймә сәрипос» газета ўрияныл, ловиньтыяныл.

Мәнщи мирувн ам сәв җмас, сымың ләтың ләвәгум. Кәсың колтәгыл пус кәт, пус ләгыл вос оләгыт, Нәй-Отыранылн вос ўргалавет!

Надежда Геннадьевнан потре мәгыс пўмашипа ләтың ләвәв. Тав ойкатә наме Олег Александрович Алексеев, тән аги-пыг янмалтасбиг, ань сас колтәглыңыг-нйврамыңыг җмтсбиг. Мария агитән Ханты-Мансийск үс пўльница ләккарыг рўпиты, Алексей пыгән «Югра-МегаСпорт» колт рўпиты.

Мән, «Лүймә сәрипос» ос «Ханты ясаң» газетаг вәрнә мәхум, Надежда Геннадьевна янытлылув, ань акваҗт сәв эрнә тәлат ос вәрәв. Колтәгыл мәхманә җт пустагыл вос оләгыт, Тōрум җт, Отыр җт!

Светлана РОМБАНДЕЕВА

Акван-атхатыглам кўцаит

Б.С. Хохряков кўщай янытлытэ

Кўцаит хўрум тәлытн олн тәстысыт

Молты тәл вәт сәграпнал Этпост округ Дума кўщай хум Борис Хохряков тәл холнә кастыл сапрәни вәрыглас. Округув янытыл сәвсыр мәтт рүпитан миркол кўщай хөтпат вәт нупыл сәтыт щёс акван-атыгласанә, ты вәрмалъ руц ләтңыл «Координационный совет» тох ләваве. Тот мәхум сәвсыр эрнә вәрмалит урыл потыртасыт.

Ты тәлан округ кўщай вәңын хум ос экономика департамент кўщай Сергей Афанасьев, округ Счётный палата кўщай Владислав Маркунас ос мән мәвт мирн нётым мөт сәвсыр мәтт рүпитан кўщай хөтпат ёхталасыт.

Округ Дума кўщай хум **Борис Хохряков** атхатам мәхум нупыл тох ләвыс:

– *Ань округувт мән 2025 тәлн ос элалъ 2026-2027 тәлыгт рүпатав элалъ тотнә мәгыс эрнә сәвит олн тәстысүв. Ты хосыт 2025 тәлт округув 406 млрд солкөви сәвит олн ловинтасүв – мөт тәлытныл ты порат шар сәв олн ёмтыс. Матыр тәлат мәгыс ләкква-холтын олныт ос 465 млрд солкөви сәвит ёмтыс.*

Мән мәвт мирн нётнә рүпата сәв вәраве. Ты мир пусмалтан, ханищ-

тап, блнә-хүлнә накыт, пёс блупса элалъ тотнә вәрмалън ос каснә тәлан хўрум тәлытн онтоловсәт лов млрд солкөви тах холтаве.

Кўщай хум ос ты вәрмалит урыл потыртас. Йильпи тәлт Сургут үс ляпат ос Октябрьский районт Ас я үлтта унсахыг вәруңкве патавөг. Ты унсахыг мәхум сака үрөгыт, ты вәрмалъ вәрнә мәгыс ань ос олн тәстувес. Тувыл ос хөнтлын мән ялнә хөтпат щёмьяныл нётмилыл вәрнә мәгыс ос олн щёпитавес.

Кол үнттын вәрмалъ щирыл хўрум тәлытн 170 млрд солкөви холтаве тах. Ты тәлыт сыс яныгсәт онтолов колыт үнттын щирыл блэгыт. Тыитныл онтырсәт нупыл нила колыт – ты мир ёхталан колыт. 2025 тәлт хөтпан

нупыл акв кол нёлолов-хуйплов муниципалитетыт үнттавет. Тувыл хўрумхуйплов млрд солкөви блнә кол хотщёпитан мәгыс тәстувес. Ты олнытныл лов млрд солкөви пёс колыт хотвинә мәгыс холтавет. Ос округувт лёңхыт хотщёпитан мәгыс ань йильпи тәлт кит щёс сәвнуге олн миве.

Элалъ кўщай хум Борис Хохряков ос «Единый Россия» нампа партия рүпататэ урыл потыртас. Ювле хультум тәл оигпан элы-пәлт Москва үст сапрәни блыс. Мән округувныл мәхум ос тув ялыс. Төнт Россия Президент В.В. Путин Югра мә сака янытластэ. Тав ләвме щирыл, мән мәв хольт мўтраң, вёщкат хөтпатн нётуңкве эри. Тән номтыт ошнә вәрмалъныл ёмщакв элалъ тотуңкве вос вёрмысаныл.

Тувыл «Единый Россия» нампа партия кўщай хум Дмитрий Медведев ос потыртас. Тав ләвыс, хөнтлын мән ялнә хөтпат щёмьяныл мак мән округувт ёмщакв нётавет. Ань та хөтпат ос тән щёмьяныл мәгыс вәтахкем сә-

вит сәвсыр вәрмалъ хосыт нётмил вәраве. Ювле хультум тәлт мән округувныл хөнтлын мән нёлоловсәт тонна тәнуг-пормас атвес ос хөнтлын хөтпат палт кётвес.

Ань ты сапрәнит пуссын аквёет аквхуйплов тәлат урыл кўщаянуг потыртасыт. Тәнуг-пормас тыналан мәхум хосыт мән мәвт рүпата ёмты. Тән вәрнә рүпатаныл элалъ ёмщакв вос минас, округ миркол пәлыл акваг нётавет.

Тувыл сәв няврамың щёмьят, ағмың-мосың хөтпат, үсытыт ос пәвлытыт най харыгтан мәгыс вит вөңхат щёпитан урыл, йильпи рүпата тәстын урыл, округувт рүпитан това сәкконыт хультыглан ләтың нётумтан тәлат ос мөт вәрмалит урыл потыртасыт.

Кўщай хөтпануг ты доклад-потрыт пуссын хөнтлысаныл ос пирмайтасаныл. Ты вәрмалит мўсхалыг щёпитан мәгыс ань элалъ рүпитаңкве патэгыт.

Николай МЕРОВ

www.khanty-yasang.ru

Хансум потранув ищхйпың ут тара ловиньтасануэ

Ас-угорский институтт рүпитан мэхум касың порат тал оигпан ляпат конференция вэрыглэгыт. Тот рүпитан касың хөтпа маныр урыл пүмчалахты, маныр урыл кисхатнэ рүпата вэри – докладыт хансэгыт, тувыл ты хансум потраныл нэпакыг таратыяныл.

Ты элы-пал талытт тамле потраныл нас доклад щирыл хассаныл, тувыл ётыл акв яныг нэпакыг вэрсаныл. Ань ты накт ты вэрмаляныл овыл щёс ищхйпың ут хосыт минас, касың хөтпа хансум потре такви сүпыл потыртастэ. Мот павлың, усың ос мот-пал хоның мэхум танки олнэ манылныл ос ищхйпың ут тара потыртасыт.

Ты оигпам тал колтэ-гыл щирыл олнэ талыг кастымэтэ магыс конференция тох намайлвес:

«Юн колэт маныр вэри, маныр хашсы – таи элалы та тоты», руц лавнэ щирыл: «Коренные малочисленные народы Севера, Сибири и Дальнего Востока: Всё начинается с родного очага».

Овыл латың кўщай нэг В.И. Сподина ос Е.В. Косинцева лавсыг, тувыл ханищтахтын вэрмалы тармыл кўщайг олнэ нэ О.С. Рыжкова потыртас.

Ам овыл щёс тамле конференцият олсум, такем сав доклад ловиньтан хөтпа олыс. Щань

лэтың, эргыт, мөйтыт овылтыт, эргын хөтпат, щаквщин мэхум урыл сав ёмас потыр олыс. Венгрия маныл, Марий Эл республиканыл, Казахстаныл ос потыртасыт. Тувыл Ханты-Мансийскат ос ляпа павлың-ўсың мэхум Нягань ўсныл, Югорск ўсныл, Малиновский павылныл, Белоярский ўсныл ос мот павлытныл сав потыр олыс.

Ань йис няврамыт маньщи латңыл ат хасэ-гыт, щаняныл-ащаныл нявраманыл ёт маньщи латңыл ат потыртэгыт. Садикт рүпитан мань павлың мэхум потыртасыт, хумыс эргыт, мөйтыт хосытыл ос матыр ёнгыт тара маньщи лэтың ханищтэгыт.

Йис олупса ос йис вэрмалит ханищтан торыг Ас-угорский институтт рүпитан хум А.А. Галямов пөслам ойка В.А. Игошев урыл потыртас. С.А. Попова лавыс: тамле вэрмалы олыс, акв хотты-мат колта мэхум щаняныл пөслахтыглам хури ат ошмыт, тахольтыл та Игошев ойка пөслыглэ-лам хурит халт щаняныл хури нөх-хөнтмыт.

Ос акв пүмаш потыр Индия маныл олнэ маньлат пыг Гаутам потыртас, такви ань Челябинск ўст ханищтахты, Южно-Уральский государствен-ный университетыт аспирантыг олы, тав потыртас, хумыс Россия ос Индия маг халт олы.

Тав лэви, тав олнэ павлэт сака юртыңыщ халанылт олэгыт: хунь матыр мүйлын хотал порат щаркве пуссын ак-

ван-атхатэгыт, яныг пасан вэрэгыт, касың матыр тэнут юил тоты – тох акв яныг пасаныл та мүй-лэгыт. Матыр накын ке патсыт, ос пуссын ёхтэ-гыт, акв тэлыл, акв ёрыл акван-нётхатым олэгыт.

Ам Ас-угорский инсти-тутт рүпитанэм хосаг кос ёмтыс, ты тал овыл щёс матыр потыр хансуңкв ущты лаввёсум.

Ам маньщи олнэ вэр-малы мощ вэгум кос, туп учёный мэхмыт хольтыл ты вэрмалит савсыр щирыл мөртыглаңкв, тол-машлаңкв ат хасыяну-м. Лаввёсум потыр хан-суңкв, маныр вэгум – таи хассум.

Ищхйпың маг вим-хури

Сөрп-капай

Ам потрум сөрп ял-пыңтан урыл олыс. Сөрп Торум ўй, таве ос ялпың-таңкв эри. Тамле потыр ловиньтан нэпакт ат хөнтэгын. Маныр пуңкыт олыс, таи хассум. Нотум палыт маныр вэсум, мань-ыр хашсум, щанягумн-ащегумн хумыс ханищ-тэлылвёсум – ташир та олэгум.

Потрум оигпан ляпат лавёгум: солы, хумыс юн олэгың, мань-ыр юн ханищ-тэгың – таи элалы тотуңкв та патэгың.

Мэхумаквет, савнув щань латңыл потыртэн, маньщи латңув элалы вос мины.

Анна
АЛГАДЬЕВА

А.Н. Алгадьева

Ащирма Ойкат ос Түйт Агит мүйлысыт

Касың тәл вәт сәграпнал этпост Ащирма Ойкат ос Түйт Агит Ханты-Мансийск үст акван-атхатыглэгыт, халанылт касэгыт ос няврамыт маҕсыл ёнгильт вәрыглэгыт, ты вәрмаль «Съезд Дедов Морозов и Снегурочек» ләваве. Ты тәл тән XV щёс атхатыгласыт.

Пуссын акваёт налы-мантем нәт ос хумыт Россия янытыл мән усун ёхталасыт. Тән нәтнә сахил масхатэгыт, нәтнә тәнтыт пинэгыт, ойкат яңк тусыңыт, нәт яңк сагыл сахатэгыт.

Овыл хөтал вәт сәграпнал этпос 12 хөталт Борис Лосев паркыт няврамыт ёт ййквсыт, савсыр щирыл тәнаныл ёнгалтасаныл, Йильпи тәл урыл, Хөвткве урыл эргыт эргысыт. Ащирма Ойкатын акваписыг Снеговикыт нәтэгыт, тән няврамыт ёт ёнгасэгыт.

Мөтыт хөтал 13 щислат «Долина ручьев» мәт

яныг аращ пәлтыгавес, тот ос мөт няврамыт оманыл-әтяныл ёт ёхталасыт, тән тот ос ёнгалтавёсыт, ощухулил вәрыглавёсыт. Элаль 14 ос 15 хөталыгт вәт сәграпнал этпост «Нәлми вәтат» ләвнә колт мүйлысыт, агирищит, пыгрищит нәтнәг масхатым ййквсыт, халанылт кассыт.

Алпыл 15 щислат Ащирма Ойкат ос Түйт Агит «Төрүм Маа» музейн пөслахтуңкве ёхталасыт, тот тән щәй аюңкве вөввёсыт, нянькүрт вәрим атың нянил тыттүвёсыт.

Ты сав үсытныл, савсыр мәныл ёхтум хөтпат, тән

мән вөрүвтыл, түйтың мәл татем пүмщалахтасыт, пөслахтасыт. Төват өлнә мәнанылт түйт торың ат патыглы.

Макеевка үсныл ёхталам Ащирма Ойка ос Түйт Аги ёт потыртасум. Тән ләвөг, тыт лылыёп татем ёмас, тасәвит түйт патум, мә мувлахи вуйкан, тәнтинәтән маттем тот та пөслыстән.

Ләвөг, хосат Югра мән ёхталаңкве тахсыг, ханты ос мәнщи хөтпат ёт хөнтхатыглаңкве тәнәтән пүмыщ өлыс. Ос тасәвит яныг хөвтыт кәсаласыг, тән мәнылт мөтхурип ййвыт яныгмёгыт. Пуссын мән мирувн пүмащипа ләтың ләвёгыт.

Ащирма Ойкат ос Түйт Агит касманыл юппәлт, жюри хөтпат щар ёмщакв касум Ащирма Ойка ләвсаныл, ты Сургут үсныл өлнә хум Анатолий Лупашко, тав «Петрушка»

Ханты-Мансийск үсныл өлнә хөтпаг

театрыт рүпиты. Хум гран-при мүйлупсал майвес ос I степень нәпакыл «Лучшая новогодняя игровая программа для детей» номинацият, II степень нәпакыл «Эстрадный номер» номинацият. Тамле ёмас Ащирма Ойкан няврамыт, вәим, агтэгыт ос мүйлупсат үрөгыт.

Галина КОНДИНА

Мәнь пыгрищакве татем щәгтым сунсы

«Төрүм Маа» музейт мүйлэгыт

Катыл савсыр маснут юнты ос мәщтырлы

Белоярский район Тугияны павылт кәркам ханты нэ Надежда Алексеевна Гришкина җы. Тав такви мисколэт мисыт ос лувыт җныщи.

Н.А. Гришкина

Тэлы порат павылт ватактем савит элумхӧлас җы. Сав хӧтпа туи порат хул алыщлаңкве, вӧраяңкве, пил ватуңкве манос ущлахтуңкве җхталэгыт. Туи атпан савиткем колт махум ӧлэгыт.

Яныгпала хӧтпатн тэлы порат павылт ӧлуңкве тӧрвитуң, тӧн усн манос яныг павылн вантлэгыт. Тэлы найив тӧстуңкве, вит тотуңкве ос мӧт рупата вӧруңкве җри. Това хӧтпат ты маң павылн Ханты-Мансийск, Белоярский ос Хӧльӧсныл җхталэгыт.

Надежда Алексеевна ӧйкатэ Георгий Матвеевич Гришкин павылт кӧщаиг рупиты. Ханты хум та павылт яныгмас, акваг тот җыс, махум пуссын ваганэ. Таимагыс тав кӧщаиг тув пӧриявес.

Ты нэ такви ос Касум павылныл җы. Хум ва-

рыс, ӧйкатэ палт Тугияны павылн минас. Тав щӧняге-ӧщаге ӧлнэ мӧтӧн Сургутский районт Лямино я тальхыт җы. Тав тот самын патыс. Аги Касум павыл школат ханищтахтас. Ущлахтын порат ӧлнэ маңаныл мус яласаңкветӧрвитуң җыс, таимагыс 1985 тӧлт ӧматэ нӧвраманэ җт Касум павылн вантлыс.

Надежда Алексеевна ӧтӧтэ такви яныгсӧткем сӧлы җныщис, колхозт вӧраян ос хул алыщлан хӧтпаг рупитас. Маныр кӧтын-патталас, Белоярский ус пӧрман майлысанэ. Ис маңаныл ӧлын җы, кӧтын-паттыглан янгуи нӧвиль, хул, вӧруи совыт, пилыт, лӧхсыт, солвалың хулыт вертолӧтыл тув тотыглавӧсыт.

Ань нэ хурум ягыганэ Павел, Герман ос Григорий «Сургутнефтегаз» наппа ма-вӧй маңыл нӧхвинэ мӧт рупитэгыт. Тӧн Нижнесортимский павылт ӧлэгыт. Алыщлан ис маңаныл ляпат җы, вӧтихал тув ялантэгыт. Тот вӧраӧгыт ос хул алыщлэгыт.

Надежда Алексеевна ӧматэ сав тӧл «Казымский» наппа совхозт юнсахтым рупитас. Тав пуркат, лӧңын, охсар совныл кӧнтыт, пӧссат юнтыс. Тувыл охсар ӧщнэ пӧрмат уйхул тыттым рупитас.

Надежда ос Георгий нӧг-хумыг хурум нӧвраманмалтасыг. Яныг ӧгитӧн

Н.А. Гришкина пормасанэ суссылтыянэ

Мария Санкт-Петербург ус А.И. Герцен наппа институтт нилыт тӧл культурологыг ханищтахты. Котиль ӧгитӧн Екатерина Ханты-Мансийск ус лӧккарыг ханищтахты. Маң пыгӧн Алексей Касум павыл школат лов классыт ханищтахты.

Тугияны павылт ӧлнэ хум хӧтпат вӧраӧгыт ос хул алыщлэгыт. Махум павылт сӧлы ат җныщӧгыт. Сӧлы тӧп ляпат ӧтим, онтырсӧткем вӧрыстан минуңкве җри. Сӧт хӧтал сыс аква щӧс вертолӧт павылн җхталы. Павылныл ус мус миннэ лӧңх аква сӧтыра сӧтсӧт солкӧви тынэ, хусахкем кум вертолӧт тыламлы.

Надежда Алексеевна ань пенсия-олн вуим җы. Юн кӧтыл хорамың носкит саги, турлӧпсыт, пальсакыт ос мӧт хорамыт сакныл харты, ханты супыт, нуйсахит ос мӧт маснутыт юнты. Махум вӧтихал матыр юнтуңкве таве вӧвияныл.

Агияге маңытӧгыл савсыр мащтырлан маң җтотыгласаге. Тӧнатӧн юнсахтуңкве ханищ-

тасаге. Ань Мария ос Екатерина тӧнки савсыр хурыгсовыт ос тучаңыт юнтӧг ос сакныл савсыр пормасыт хартӧг.

Ты рупататэ магыс 2018 тӧлт Надежда Алексеевна «Народный мастер России» намыл майвес. Аквата тӧлт округ миркол кӧщаин «Душа России» наппа премиял муйлуптавес.

2021 тӧлт «Золотые имена Югры» наппа тӧлат нӧх-патыс. Тувыл мӧтыт тӧл ос «Золотые имена России» наппа вӧрмаль щӧпитавес, тав тот ӧс нӧх-патыс.

Ювле хультум тӧлт вӧт сӧграпнал ӧтпост ты ханты нӧкве щар ӧвыл щӧс Ханты-Мансийск усн «Товары земли Югорской» наппа тыналахтын маң җхталас.

Кӧтыл вӧрум пормасанэ суссылтанкве ос тыналаңкве тув тотыгласанэ. Ань ты йильпи тӧл тав ты тыналахтын маң ӧмщакв щӧпитахтуңкв паты, иң савнув пормасах тоты.

Николай МЕРОВ

Тәл котиль Этпос (Январь)

ПН	6	13	20	27	
ВТ	7	14	21	28	
СР	1	8	15	22	29
ЧТ	2	9	16	23	30
ПТ	3	10	17	24	31
СБ	4	11	18	25	
ВС	5	12	19	26	

Рётың юсвой Этпос (Февраль)

ПН	3	10	17	24
ВТ	4	11	18	25
СР	5	12	19	26
ЧТ	6	13	20	27
ПТ	7	14	21	28
СБ	1	8	15	22
ВС	2	9	16	23

Мәньполь Этпос (Март)

ПН	3	10	17	24	31
ВТ	4	11	18	25	
СР	5	12	19	26	
ЧТ	6	13	20	27	
ПТ	7	14	21	28	
СБ	1	8	15	22	29
ВС	2	9	16	23	30

Яныгпöль Этпос (Апрель)

ПН	7	14	21	28	
ВТ	1	8	15	22	29
СР	2	9	16	23	30
ЧТ	3	10	17	24	
ПТ	4	11	18	25	
СБ	5	12	19	26	
ВС	6	13	20	27	

Яңк нәтнэ Этпос (Май)

ПН	5	12	19	26	
ВТ	6	13	20	27	
СР	7	14	21	28	
ЧТ	1	8	15	22	29
ПТ	2	9	16	23	30
СБ	3	10	17	24	31
ВС	4	11	18	25	

Лүйпта Этпос (Июнь)

ПН	2	9	16	23	30
ВТ	3	10	17	24	
СР	4	11	18	25	
ЧТ	5	12	19	26	
ПТ	6	13	20	27	
СБ	7	14	21	28	
ВС	1	8	15	22	29

Ойттур Этпос (Июль)

ПН		7	14	21	28
ВТ	1	8	15	22	29
СР	2	9	16	23	30
ЧТ	3	10	17	24	31
ПТ	4	11	18	25	
СБ	5	12	19	26	
ВС	6	13	20	27	

Вортур Этпос (Август)

ПН		4	11	18	25
ВТ		5	12	19	26
СР		6	13	20	27
ЧТ		7	14	21	28
ПТ	1	8	15	22	29
СБ	2	9	16	23	30
ВС	3	10	17	24	31

Сўкыр Этпос (Сентябрь)

ПН	1	8	15	22	29
ВТ	2	9	16	23	30
СР	3	10	17	24	
ЧТ	4	11	18	25	
ПТ	5	12	19	26	
СБ	6	13	20	27	
ВС	7	14	21	28	

Мāнь таквс Этпос (Октябрь)

ПН		6	13	20	27
ВТ		7	14	21	28
СР	1	8	15	22	29
ЧТ	2	9	16	23	30
ПТ	3	10	17	24	31
СБ	4	11	18	25	
ВС	5	12	19	26	

Яныг таквс Этпос (Ноябрь)

ПН		3	10	17	24
ВТ		4	11	18	25
СР		5	12	19	26
ЧТ		6	13	20	27
ПТ		7	14	21	28
СБ	1	8	15	22	29
ВС	2	9	16	23	30

Вāt сāграпнал Этпос, вāти хōтал Этпос (Декабрь)

ПН	1	8	15	22	29
ВТ	2	9	16	23	30
СР	3	10	17	24	31
ЧТ	4	11	18	25	
ПТ	5	12	19	26	
СБ	6	13	20	27	
ВС	7	14	21	28	

Тән хөнтаң мәньщит мўтраныл урыл потыртэгыт

Хөнтаң район Кондинский павылт өлнэ музей 1988 талныл тал котиль этпос бвыл хөталныл рўпитаңкве бвылтахтас. Ты элы-палт та павылт нэпак ловиньтан кол колнакыт савсыр пэс пормасыт суссылтавэсыт.

А.В. Ефимова

Кондинский павылт олум нэ Нина Степановна Цехнова пэс нэпакыт, хурит, пормасыт сав тал сыс акван-атсанэ, ётыл тав ёрётыл музей тот вэрвес. 2011 талт ты кол тав намётыл майвес. Олме порат тав хөнтаң мәньщит олупсал пўмщалахтас, музейт ты мир урыл суссылтап ос вэрыглас.

Ань кўщаиг тот **Александра Владимировна Ефимова** олы, тав этэ хөнтхатыгламум порат рўпатаныл урыл китыгласлум. Тав тох потыртас.

Хөнтаң мәньщит мўтраныл

– Ам хөнтаң мәньщит пэс йис вэрмалил сака пўмщалахтэгум, тән олупсаныл, пэс йис вэрмалыныл урыл савсыр нэпакыт, потырт ловиньтэгум. Ты элы-палт ам Тюмень үс музейт рўпи-

тасум, тот сосса мирыт юнтум, вэрум пормасаныл ханищтасанум. Ётыл тыг рўпитаңкве ёхтысум.

Павлың нэврамыт музейн вэтихал вөвыглыяңүв, тән савсыр пўмщ ханищтапыл, ёнги-лыл вэрыглыяңүв ос ты халт мәньщит мўтрат урыл потыртыяңүв.

Акв порат тән ётаныл мәньщит хансат пөслысүв. Тамле ханищтап «Ритм и орнамент» намаяслүв. Катыл хурит пөслым, ты хансат урыл потыртасүв. Ань тән вэгыт, кэсың ханса такви нам бньщит, акват хум хөтпа супын, мөтаныт нэ маснutyн юнтавет ос мөтаныт нэврам апан щуртавет. Пэс порат мэхум тамле хансат үргалахтын мэгсыл юнтсаныл ос щуртсаныл.

Агирищит, пыгрищит мәньщит ёнгынутыл суссылтасанүв ос потырта-

сүв. Тамле ёнгынутыл мәньщит мәнь төрлөм-тыл, вэс лувыл вэрсаныл, йивныл ёргысаныл. Ты мўтраң вэрмалит урыл нэврамытын хунь потыртэв, тән сака ёмашакв хўнтлэгыт ос ётыл ты тэла урыл китыглахтэгыт.

А. Конькова хансум мөйтанэ суссылтэгыт

Хөнтаң мәньщит эква Анна Митрофановна Конькова хансум мөйтанэ нэврамыт ёт ловиньтэв ос суссылтэв. Руц лэтыл ты тэлав «Театр теней» намаяслүв.

Акв порат мән нас пўмщ мэгсыл мөйт тох суссылтаслүв, агирищит, пыгрищит тәнки вөруйт, хөтал, этпос, сэрипосыт пөслысыт. Тувыл мән яңк төр вислүв ос пөслум вөруйт исхораныл кинан пөслысанүв, тох Анна Конькова хансум мөйтэ пўмщ тэлаг ёмтыс. Нэврамытын мөйттыт суссылтаңкве ос кинан пөслуңкве сака мўстыс.

Мөйттыт кинан пөслын мэгсыл музейт өлнэ пэс мәньщит пормасыт ос

С НОВЫМ ГОДОМ!

С НОВЫМ ГОДОМ!

выганүв. Нэврамыт потыртыяңүв, мәньщит сака мэщтырыг олэгыт, матыра-ти пуссын катыл вэруңкве хэсэгыт.

Ты халт культураныл урыл лэтың лавёв, пэс порат тох олыс: ягыгыг олсыг, ос акв ягыг хот-таль ке щалтыс, каңке тав щёмьятэ такви палтэ вистэ, апыгрищанэ ян-малтасанэ.

Акв мөйт суссылтан мэгсыл ос норкол пөслы-слүв, ты халт мәньщит ос мөт мирыт өлнэ коланыл

Нэврамыт сунсыглахтэгыт

суссылтасанүв. Няврамыт потыртасанүв, пёс порат хонтаң маныщит норколыт унттысыт. Коланыл ати сака янгыт олсыт, тох моляхнув палтыглаңкве рёвыс, ос ұлыив сака сав ат эрыс.

Акв порат Кондинский павылт олнэ культура колт мбйтанув суссылтаңкве вбвыглавесүв. Няврамытын павлың мир магсыл мбйтыт суссылтаңкве, ловиньтаңкве ос сака пумащ олсыс.

Мән ты рупатав элал тах вәрилүв. Ты пумащ тэлав магсыл проект-нэпак щёпитасүв ос касылын кётыгласлүв. Тувыл нбхаты патыгласүв, олныл аты майлувесүв, улпыл, нэпакув мот щирыл хансуңкве тах эри.

Мот рупатаныл урыл

Мән савсыр музейт эт акваг рупитэв. Ханты-Мансийск үст олнэ «Мавит ос Элумхблас» наппа музейт рупитан махум эт ёмщакв вайхатэв. Тән «Про Югру – открытые исследования» проект хассыт ос ты хосыт Хонтаң район янытыл яласэгыт, мат хилашлахтэгыт ос пёс пормасыт кинсэгыт.

Тән ётаныл мән ос яласасүв. Кондинский павыл лятат пёс йис

пора тәгыл махум олсыт, павлув мувлахи ма ёлыпәлт сав пёс анысаныт, олнкёрыт ос мот пормасыт хонтуңкве рёви.

Ётыл мән ос «Хонтаң ма – Отыранэ» наппа проект-нэпак хассүв. Ос ты хосыт яныг рупата ань вәрёв, Кондинский павыл лятат унлын маныщи павлыт хаништэв, ма хилэв, савсыр пёс пормасыт кинсэв. Ос савсыр ханищтапыт, суссылтапыт щёпиталэв.

Мән Хонтаң районт олнэ савсыр павлыт урыл суссылтапыт ос вәрыглэв. Нина Степановна Цехнова ты рупатан хунь вуйхатас, районув янытыл яласас, савсыр павлыт хонтум пёс пормасыт, нэпакыт музейн тотсанэ. Тыимәгсыл мән ань касың павыл урыл пумащ суссылтапыт щёпиталэв.

Ты музей-кол вәрум хөтпа номаве

Нина Степановна Цехнова сака сав рупата музейн магсыл вәрыс. Таве кастыглан магсыл яныг конференция вәрыглэв. Ты элы-пәлт музей кұщаиг олум нэ Надежда Богданова «Цехновские чтения» наппа бвыл конференция наука щирыл сав-

Няврамаквет мәщтырлэгыт

сыр музейт рупитан хөтпат вбвыгласанэ. Тувыл сав тәл сыс тав ат вәрыгласавес, туп 2020 тәлт мән махум тыт аква-атсанүв. Таи ёмас, Хонтаң район янытыл олнэ няврамыт тәнки хансум потраныл тыт ос ловиньтасыт. Ётыл ты потрыт мән пуссын аква нэпакн щёпитасанүв.

Ты тәл мәнполь эт-пост конференцияв ос тах вәрилүв, кәсащан хөтпат тәнки хансум потраныл ловиньтаңкве тыт тах вбвианүв.

Колтәглыт янытлан кастыл

Молты тәл Россия янытыл колтәглыт янытлан тәлыг олсыс. Ты кастыл мән ос савсыр суссылтапыт вәрыгласанүв. Няврамыт ханищтан хөтпат, лёккарыт ос сав мот эрнэ рупата вәрнэ щёмьят урыл

тыт потыртасүв. Касың ялпың хөтал кастыл павлуvt олнэ колтәглыт музейн вбвыгласанүв.

Сав пормасыт аква-атсыт

Музейн вәт арыгкем тәл рупиты, ты пора сыс тыт рупитан махум хус сөтыра арыгкем савсыр пормасыт аква-атсыт. Павлың мир мәнван ос ёмщакв нётэгыт.

Акв порат мән «Лети с приветом, вернись с ответом» наппа суссылтап щёпитаслүв ос савсыр откриткат суссылтасанүв. Павылт олнэ махманув тамле тәлал сака пумшалахтасыт ос ётыл тәнки сав пёс откриткат музейн тотсыт. Ань мән ат сөтыра арыгкем тамле хурит тыт бньщёв.

Людмила ТЕТКИНА

Кондинцы-участники обороны Ленинграда (слева направо)
Стоят: Николай Ефремович Кришищан, Виктор Васильевич Беломонин, ... Кузнецов,
Степан Филиппович Квасов, Василий Федотович Овсянников
Сидят: Борис Константинович Русинов, Андрей Семенович Ступин, Степан Павлович Савиннов
Нина Алексеевна Дымшакова, Иван Васильевич Нагибин

Музейт бщнэ хури

Төр вәрнэ нэ

Пёс йис порат мэхум сэтапныл танти төр вәрсыт. Ань төва мирыт аквты щирыл төр вәруңкв хәсэгыт. Тамле мәщтыр нэкве ёт ам туи порат потыртасум. Тав потре ань элалы ловиньтэлбн.

Тав наме **Надежда Викторовна Измайлова**, Удмуртият ылы. Тав Сургут үсн мәщтырлан вәрмале суссылтаңкве вөвыглавес. Ты ёмас сымың нэкве сака потрың, такви урётыл тох лавыс:

– Ам мән павылт өлэгум, лававе – Алнаши, Татарстан мә ляпат ылы. Ват нупыл ат тал ремесла колт рүпитэгум. Аквёт рүпитан мэхманум ёт мән мән павлың мән аква ялантэв, тот өлнэ яныгпала хөтпат ёт хөнтхатыглэв, потрамев.

Тананыл вөвиянүв, матыр сака пёс пормас манос маснут те ыньщегыт, мәнван вос суссылтыяныл. Тот өлнэв сис, ёмашакв сунсыглыянүв, пöслыянүв. Та пормасыл те мивев, тонт тай сака ёмас.

Ам ремесла колт төр вәрнэ ос маснут юнтнэ хөтпаг рүпитэгум. Хосат омам сунтукт ам яныг анёквав супе хөнтислум. Тав 1864 талт самын патыс. Ты супе тав такви вәрме ос юнтме.

Та пёс йис суп ханищтым ам мәщтырлаңкв та ывылтахтасум. Мән, удмуртмир, өлнэ коланувт ул касың нэкве тамле станок ыньщис. Касың нэ такви мэхманэ мәгсыл сэтапыл төр вәрыс ос та төрытыл маснутыл юнтсанэ. Нэквет выгыр оспа хансаң супыл ылыс, хум хөтпат тай хансал ат юнтыглавёсыт.

Пёс порат аги нэг те

тотвес, тав касың хөтал супе тармыл яңк төрыл вәрим пәртук масыглас. Тонт ыныпе тав нупылэ сунсыс, ты аги маснунанэ сыстамыг ыньщункв хасы ман ати. Хүрум тал мины, тувыл ущ тавён мөт пәртук масуңкв рөвыс.

Няйт хөтпаныл урыл

Мән мирувт тамле хөтпат рущ латңыл «жрец» тох лававет. Ты хумыт йирхатнэ мат пуңкотнэ хөтпаг ылыс, ты йист тән касың павылт ыс өлэгыт. Омам потыртәлыс, ам ыпам павлың мэхман сака янытлавес. Тән павланылт йир вәрнэныл порат, тән тит хөтпаг туп пөйкщункв вөрмысыг.

Тамле хумыт ыщнэ маснунаныл мөщ мөт хурипат. Павыл хумыт ыцца энтапыл манос квәлгыл энтхатсыт. Ос няйт хумыт мәгыс нэквет янас энтап вәрсыт, тав палытэ хүрум метра арыгтем ос пәхвыңыг ылыс. Энтаптахтуңкв ыс мөт щирыл эрыс.

Тал сис пүрлахтын вәрмалы ат щёс вәрыглавес. Түяг, хунь мә сакватаве ос няньпумсамыл пинаве, йир түщтыгласыт. Тувыл таквсы – няньпум хот-винэ порат атхатыгласыт. Ос рущ төрум савсыр мөт ялпың хөталыт өлнэ порат тән атхатыгласыт.

Яныгнүв павлытт нила-ат хөтпа няйтыг ылыс.

Н.В. Измайлова

Анёквав потыртаме щирыл, тән павланыл тит хөтпа тох лаввесыг.

Ам тамле пәхвың ос хосаэнтап ыс сагегум. Таве сав хөтал вәруңкв эри. Өвлэт ам сэтапыт пуссын теллыянум, ты ыльпыт ләпкат ёвтуңкв рөви. Ос пёс порат нэквет танти ылюп пәйтсыт. Ань мән, ты йист өлнэ мэхум, тох вәруңкв ат хәсэв, төва пёс вәрмалыанув хотталы та сөймысыт.

Төр вәрнэ урыл

Ам төр вәруңкв омамн ос анёквамн ханищтавёсум. Мән удмурт нэ маснут юнтнэ мәгыс ләпкат төр ат ёвтэв, манти станокыл төр вәрёв. Суп мәгыс осыңнүв сэтап выгүв, пәртук мәгыс сака вөвта сэтап эри.

Төр вәрнэ элы-пәлт ам нэпакн хансат ёмашакв пöслыянум, ты хансат пёс

пормасытыл выганум. Тувыл сэтапыт теллыя-нум, тән хунь ёмашакв төсэгыт, тонт төр вәруңкв та ывылтахтэгум.

Тох рүпитаңкв ам сака кәсашегум, сымумт татем ёмас – манти пёс вәрмалыанув, мәщтырлан наканув нөх-вөрмалтыянүв. Савсыр мән вөвыглавев, тот манти рүпатав мирн суссылтылүв, мәнлат агит-пыгыт пёс щирыл мәщтырлаңкв ханищтыянүв.

Тамле ты мәщтыр нэкве ёт потыртасум, тав ётэ потыртаңкв татем күпнит ылыс, тәра-нәңки – ты ёмас сымың нэкве сака яныг мәщтырыг ылы, такви мире янытлытэ, пёс вәрмалит нөх-вөрмалыянэ.

Валентина
ВАСИЛЬЕВА

Пёс йис пормасыт суссылтан кол

Пыть-Ях үст Балык я ватат нампа сосса мэхум пёс йис пормасыт акван-атнэ «Эхо Югры» нампа парк-музей олы. Тот ханты нэ Зоя Лазаревна Жавко рүпиты. Ты музейт ханты мэхум олупсаныл, олнэ-хүлнэ наканыл урыл потыртаве ос тән пёс порат оньциглам пормасаныл мирн суссылтавет.

Тот ханты нэ **Зоя Лазаревна Жавко** рүпиты. Молты тал ты нэ Ханты-Мансийск үсн ёхталас. Тонт тав манавн ты музей урыл потыртас.

2000-ыт талытт Пыть-Ях үс мэтэт кисхатнэ вәрмалит щёпиталвёсыт. Тот, насати, акв сөтыра атсәткөм тал ювле хультам порат ханты мэхум олмыт.

Тән та йис накт тот коланыл үнлумыт, Балык ят хүл алыщласыт. Сәртын тән руц ләтңыл «балыкский хантыиг» ләввёсыт. Ань ты порат тән ос «юганский хантыиг» ләвавет. Ты хантыт маснутапыл, хораманыл, щән ләтңаныл аквхурипат.

Ты музей кит мят вәрим олы. Акв музей-кол үс котилыт рүпиты. Тот кит колнакт сәвсыр пёс пормасыт акван-атым олэгыт. Мэхум вәтихал пүмшалахтуңкве тув ёхталэгыт.

Китыт музей ос вөр мят вәрвес. Тот аквпал ёрёт мавит үргалан ләңх щёпитым олы. Та ләңхыт мэхумн мавит урыл потыртаве. Мөтпал ёрет ос ханты мэхум пёс йис холыт үнттым колыт, ампарыт, сүмьяхыт үнттүвёсыт. Ялпың хөталыт манос матыр ханищтапыт олыглан порат мүй мэхум тот ты акван-атхатыглэгыт.

Мащтыр нэ Наталья Кононовна Поянкина хосат тагыл тот рүпиты.

Тав ты мүй мэхум тот сәсныл хусапыт вәруңкве ханищтыянэ. Ханты нэкве няврамыт ёт сосса маснутыт юнты, сакныл сәвсыр хорамыт харты ос мөт сәвсыр рүпата вәри.

Школат ханищтахтын няврамыт вәтихал тув тотыглавет. Тән магсыланыл сәвсыр пүмаш ёнгилыт щёпиталавет. Няврамыт нирыл, пум-лөмтыл сәвсыр пормасыт, хорамыт катыл вәрёгыт. Тәннылн тот үщлахтуңкве сака мұсты.

Вөрт ос «Нёхыс лёхьяс» вәрим олы. Тот ййвыт халт осың квәлгыт нэгвёсыт. Уст олнэ мән-

Вөрт вәрим музей-мә

лат хөтпат квәлгыт хосыт хәхталахтуңкве вәтихал тув ёхталэгыт. Ты лёхьяс хосыт сәвнув хөтпа музейн ёхталаңкве патыс. Тән тот ёнгынэныл юи-пәлт музей-колн ошчалтсэгыт.

Музей-колт рүпитан хөтпат тәнанылн сосса мир олупса урыл потыртэгыт, пёс йис маснутыт

З.Л. Жавко

суссылтэгыт. Төва мәнлыт хөтпат ты ханты мэхум урыл нэматыр ат вәгыт, ханты олупса урыл потыр хүнтлэгыт, маснутыт ос пормасыт сунсыяныл, щәгтым элалы та минэгыт.

Зоя Лазаревна Нефтеюганский районт «Пунси» нампа пёс йис мят самын патыс. Тав аще

рүпитаңкве ёхтысыт. Ты паттат сәлы тэпың мә мощца ёмтыс. Тувыл сәлыт ләщал, ләщал холуңкве та патсыт. Кит-хүрум тал сыс «Пунси» нампа мят мэхум сәлыяныл пуссын холасыт ос «Бураныл» яласаңкве патсыт.

Зоя Лазаревна увщитэ ёт кит ягәгииг хультасыг, мөт рүтанэ атимыг ёмтыс. Юи-өвыл талытт пёс йис олум мятэ нөх-вөрмалтаңкве номылматас. Атятэ үнттум кол иң үнлы. Ань нэкве пенсия-олн вуим юн олы. Самын патум мятэ такви нупылэ хансуңкве таңхитэ ос эрнэ нэпакыт акван-атыянэ. Пёс колыт йильпииг үнттыянэ тах. Эрың, сосса мэхманув та мят хуньт элалы олмыгтэгыт.

Тот карыс тарыг ййвыт лүлөгыт, сәв сәлы тәп яныгми, пил, ләхыс матыр-ати пуссын олы. Вөрт сәв вөрүй яласы, ятэ ош хүлыңыг ёмтыс. Нэ ловманкем сәлы тот оньшуңкве номсы ос мүй мэхум үщлахтын магыс тот мә щёпитаңкве паты.

вөраян, хүл алыщлан ос сәлы үрнэ хумыг олыс. Тонт вөрүй ос хүл сәв олыс. Хум атпан сәвит сәлы оньцыт. Щёмьятэ магыс тав такви олн сәлыс. Тән колтагланылт ат няврам яныгмасыт, маныр эрыс, пуссын ошсыт.

Ётыл 1990-ыт талытт тән мәнанылт мавөй мәнныл нөх-винэ хөтпат

Николай МЕРОВ

Матыр-әти акван-юнтнэ сәтап

Сургутский район Барсово павылт ват сәграпнал этпост мәнщи ос ханты супыт ос ватаң тōрыт юнтнэ ханищтап вāрыглавес, руц щирыл тох намайлвес: «Связующая нить».

Овыл лāтың ты тēла тармыл пуңктотнэ мәнщи нэ **Валентина Терентьевна Шадрина** лāвыс:

– Тынакт мән Россия Президент фондэ пāлыл грант-олныл майлувесүв, ань та нētмил хосыт ханищтапув ты вāрилүв. Ты элы-пāлт сāv щēs атхатыгласүв, ос аквтох юнсхатасүв, щаквщисүв. Тамле тēлат вāрыгланэв порат шар мāk таи, ань пēs на-канув вос ханищтыянүв, тāра-паттыянүв.

Мāньлат хōтпатн ос вос вāвет, элаль вос тотавет. Тыт мән суссылтэв, овыл супанув манхурипат олсыт, ань ос мāхманув мāньщи ос ханты супыт хумус юнтэгыт.

Мән ань пуссын вāг-лув – суп ты нас маснут хунь, тав хосытэ нāңки, элумхōлас хотыл олы, хоты рūt колтāгылт самын патыс, та маныр. Таимāгыс мāнавн суп юнтуңкве ханищтахтуңкве эри, мāньлат āгит ханищтаңкве, тōнт ты тēла ат ёрув-лаве, вāңкве патаве.

Тувыл ханищтапув та овылтахтас. Мāньщи суп юнтуңкве нэквет Мария Владимировна Ситникова ханищтавēsыт, ханты суп юнтуңкве ос Валентина Терентьевна Шадрина хултыглавēsыт. Тэн та урыл потыртасыг, мāньщи ос ханты супыт сāvсыр щирыл юнтавет, суп хумус йинуңкве эри, манхурип пāквпалыл вāраве.

Нэквет округ янытыл сāv мāныл ёхталасыт. Мāньщи ос ханты нэт коньпал руц, марицыт ос мōт мир мāщтыр хōтпат олсыт. Пуссын хунтылысыт, эрнэ потрыт ёл-хассыт, тувыл суп йинсыт ос юнтуңкве та овылтахтасыт. Нэ хōтпат лāvсыт: «Мән округсossa мирыт мāнылт олэв, таимāгыс тән пēs наканыл вāңкве таңхёв».

Тув маснут йинуңкве хāснэ нэ ёхталас – Татьяна Трушникова, тав нэ хōтпатн нётыс, суп вāрнэ тōраныл мұсхал щирыл мōртсанэ, ёмашакв вос йиныяныл.

Ты ханищтап ханты

Йинуңкве ханищтавет

мир пēs щирыл олнэ мāt вāрыглавес. Кон нянь вāрнэ кūr ўныл, нэквет нянь вāрсыт, āрац палтыгласыт, сossa мир тэнут пāйтсыт.

Китыт хōтал нэт юнтнэ супаныл суссылтасаныл, тōват татем молях юнтсаныл, ань пāквпалыл вāрияныл.

Семинар оигпаме элы-пāлт Валентина Терентьевна нэкветн сāv ёмас сымың лāтың лāвыс, юнтум супаныл эсгысанэ, кāсыңаныл янытлан нэпакылы мисанэ. Нэквет лāvсыт, супаныл юнтуңкве āстлыяныл, элаль ос аквтох матхурип маснут юнтнувыт, тамле хōнтхатыглапыт вāтихал

вос вāрыглавет.

Валентина Терентьевна лāвыс, мāньполь манос яныгпōль этпост тах ос акван-хōнтыглахтэгыт, ань юнтуңкве овылтам супаныл ос тōраныл та порат суссылтыяныл. Тāн ты тēланыл щирыл ханищтан нэпакщепитаңкве номсэгыт, ань суп хумус йинаве, юнтаве, пāквпалыл хумус вāраве, тōр хумус юнтаве ос ханты супыт ёлыяныл сакыл хумус вāравет, пуссын ты урыл нэпакын хансэгыт тах.

Людмила Гурьева
потре мāньщи лātыг
Светлана РОМБАНДЕЕВА
толмашластэ

М.В. Ситникова ос В.Т. Шадрина

Л. Гурьева, вāрум хуриг

Юнсхатуңкве атхатыглам нэквет

Номтын ёхтын вәрмалит

М.Т. Двинянинова Вероника апге ёт

*Пёс мэхум олум нак,
Пёс мэхум олум хотал
Ань ты йис хосан хультыс,
Ань ты йис хот-ёрувлахтас!*

Ам, улпыл, матуңкве патсум манос номтыңыг ущ ёмтэгум. Савсыр номт пуңкын ёхты, савсыр вәрмалит номылмахты.

Хуньт ювле хультум порат, тонт ам иң мәнлат аги, омагум-ацягум матыр манос хотьют номылматэг, потыртаңкв обывлтахтэг. Ам лавегум: «Ома, ащум манрыг аномн потырти, ам ты хотпа хунь ваглум манос аномн ты урыл ваңкве шар ат эри».

Омам ювле лави: «Атян ты хотпа нас касталытэ, тав хуньт ошмар потрың хотпаг олыс. Таимагыс, атян номылматастэ, та хотпа потыри ань ты потыртастэ».

Тувыл омам ётыл ос аквты щирыл матыр лягалы – лави, та хотпа тохты лавыглас, тох та потыртас. Ам оста лавегум: «Ома, аномн пумащ ати, та хотпа урыл хунтлуңкв. Мән ань йильпи щирыл олэв, манава тыи ваңкв ат эри».

Ань тай хот-ёрувласлум маныр урыл, туп таи номегум, матырсыр ханищтап вәрмалит хунтлаңкв ам ат таңхсум. Омам лави: «Аги, хуньт тах эрмыглы, хотыл китыглылын, ам маң сұпыл хуюңкв патэгум, аном нох хунь сайкатылын».

Ань сол, тамле пора олгылы: номсэгум, омам атим, хотьют китыглэгум. Ань йис мәнщи потрыт, вәрмалит, олнэ накыт квалтапавёсыт, таимагыс ам маныр номегум, хансуңкв таңхегум. Хотьют пёс мэхум олупсаныл ёмащаквнв вәг, вус ловиньты, эрың ам урккегум.

* Мән мәнит порат, юн колкыврыт хумус олуңкв, та ханищтавёв. Таимагыс ёл ат яртавен – таи вәен, тыи вәен. Касың хотал матырати вәруңкв лававен: ёмащакв вәрилын, омам лави: «Остыгыл, кутьвыт ты щирыл ты хортэгыт». Тыи ты лавылтэгыт, матыр ёмащакв вәрсын».

Алпыл нох-квалэв, ловтхатэв, тувыл сос косамтаңкв лававёв ос хуйнэ мәнв хот-щёпитаңкв, та юи-палт колкан хот-хосгуңкв.

Тувыл тэпьялэв, пасан хот-щёпитэв, аны-саныт ловтэв, ос пасан мувлахи хоссупыл нянь саквыт хот-хосгуңкв аращин манос күр кыврын вущкасаңкв лававёв.

* Порыс халын ат рөви. Лававёв: «Нянь саквыт нимсарэкван нох-тотавет, Нуми Торум ащ палт тотнэ мус, нянь сакв та яныт няниг яныгми. Нуми Торум ащ тах лави: «Я-ты, ёлын олнэ мэхум такем щёлыңыт, нянь шар порыс халыт поваралы».

* Хотыл маныр вәрнэ хотпа манос няврам – таи вәри. Этипалаг ёмты, вит юв тотуңкв, күр палтыглан пора ке, ос лававёв, ульйив сәгруңкв ос юв тәлуңкв. Омава ханищтавёв: «Эт хулуңкв кол кыврын маныр эрнэ ут пуссын вус оныщёв. Уляң-витуң кол, ульйив, вит тәл ул вус олы».

* Тувыл ос ёл-хуйнэ пора ёхты, оста лававёв: «Сос косамтэн, колкан хот-хосгелын, хуйнэ ма щёпитэн».

Ам лавегум: «Ома, алпыл колкан хосгыслув, сос косамтәлсүв». Омам ювле лави: «Тай, алпыл олыс, тыи ос этипалаг. Хотал палыт тыглетувле ёмыгтасын, савсыр рёг лагыл патта ёт юв тәлсын, ань эри ты рёг хот-виңкв, эт ёмащакв вус хуегын. Хотал палыт аквхурип люль рёг хунь юв тәлыгласын».

Ётыл мәнки тащирыл ханьщувласув, хот-ёрувланэв мус тащирыл вәрсув, тувыл таи аква та ёрувлахтас. Рушит ос сав мот мирыт халувт тәлыгласүв, тыщирыл вәруңкв ат патсүв. Ань коланув рущирыл щёпитым олэгыт. Нас тай пёс мэхманув щирыл ёмас; ты сәкпакыг олуңкв ханищтавёв.

* Хотал үнтнэ элы-палт порсыт кона тотуңкв лававёв. Хотал үнты, ат рөви. Манрыг ат рөви, хотьютын ат таратавёв, порыс кона тотуңкв.

Омамн хултавёв: «Хотьют магыс хунь. Нәнки олупсан, элы хоталын магыс. Хотал турманлас, эт нупыл патыс, нәнки олнэ сөтың, щуниң колныл кон турман этын тотылын».

Ат вәглюв, улпыл, сол, тащирыл олуңкв эри. Ань ты йис хотал манос нас потыри халт тамле вәрмалит касталыанув. Яныгман няврамыт тамле вәрмалит ат вәгыт, төва няврамыт, эрың, анёкванылн, щаккванылн лавсавет. Ул кос хулыгласэ, тав аквты ань йис олупсал олы.

Нәмхотьют ам тащирыл олуңкв ат кашилтэгум, нас потыртасум, мән яныгмам порав касталаслум. Пёс мэхум ань хунтамлалсыт, тән ләтнаныл, потраныл касталасанум.

Мария
ДВИНЯНИНОВА

<p>Лүймә сәрипос (Северная заря) № 1 (1331), 16.01.2024 Соучредители Дума, Правительство ХМАО – Югры Издатель Департамент внутренней политики ХМАО – Югры</p>	<p>Редакция Главный редактор – Алексеева Н.Г. Телефон (3467) 33-17-52 (д. 500) Заместитель главного редактора – Кондина Г.Р. Телефон (3467) 33-17-52 (д. 501) Ответственный секретарь – Узель В.В. Телефон (3467) 33-17-52 (д. 504)</p>	<p>Адрес редакции и издателя: 628011, г. Ханты-Мансийск, ул. Комсомольская, 31 тел./факс (3467) 33-17-52 (д. 510) E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru Газета размещена на сайте www.khanty-yasang.ru Отпечатано: ООО «Новости Югры- Производство» г. Сургут, ул. Маяковского, д. 14.</p>	<p>Индексы 04399, 54399 Тираж 1710 экз. Заказ 78 Цена свободная Мнение авторов публикаций не обязательно отражает точку зрения редакции. Газета зарегистрирована Управлением Федеральной</p>	<p>службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Тюменской области, ХМАО-Югре и ЯНАО. Свидетельство о регистрации ПИ №ТУ 72-00795 от 23 января 2013 г.</p>
---	---	--	--	--

Мот хон мат маньщи мөйтөт ловиньтавёсыт

Ювле хультум талт мән мот хон мат өлнэ руманэвныл ёмас латың ёхтыс, тыи Францият Париж үст өлнэ нэ Шарлотта Буко ляххал ос хурит кётыс. Тав хосат тәгыл Россият өлнэ лүимә мирыт өвылтыт пүмцалахты.

Мән округувн ёхталаме юи-пәлт мәнщит ос хантыт ёт вайхатас, өлупсав ос пёс наканув ханищтасанэ. Тавён мәнщити мөйтанув сака мўстысыт ос тувыл тав такви щань ләтңён толмашлаңкве патсанэ.

2022 талт туй нэ ос эрыгсовыт хаснэ хум Сильван Убеда ёт кит мәнщити мөйтөг щирыл «Яныг вёрт» акв спектакль суссылтасыг. Ты накт Шарлотта йильпи таратым нэпакныл нила мөйтөт ловиньтас ос Сильван та сыс матыр суссылтым сыре-сыр суит вәрыс ос сәңквилтас.

Ань ты өвылтыт **Шарлотта Буко** тох потыртас:

– Мөллал мёнамён «Kontainer» намп колт рүпитан хөтпат мәнщити мәхум культураныл урыл «Яныг вёрт» ёнгил щёпитаңкве нётсыт. Ёнгил сунсум мәхум мәнавн ётыл ләвсыт, тән мәнщити мир өлупса өвылтыт пүмыщ хурит кәсаласыт, эргыт хўнтлысыт ос сәвнүв вәңкве патсыт.

Ам нила мәнщити мөйтөт ловиньтасанум, ос та сыс Сильван суит вәрим спектакль щёпитасмён. Ань мән палтув ёхталам хөтпат ты хўнтлум мөйтөт тәнки щирыл номылматым элаль вос өньщияныл.

Төнт аквтупмат тән тәнки актёрыг ёмтэгыт.

Шарлотта Буко

Тувыл ты өлупсавт моляхыл миннэ пора мощ ёл-побилттәлуңкве, элумхөлас ләщалт ос номсахтым матыр элаль вос вәрнүв, тав ляпатэт өлнэ мәхум нупыл ёмас самыл сунсым, мә-вит сие нупыл хўнтлым өлуңкве вос ханищтахтынүв.

Ловиньтам мәнщити мөйтөт сәлы, вөртолнүт, кощар ос этпос, нянь, солвал пуссын аквтупмат элумхөлас хольт номсункве ос потыртаңкве хәсэгыт. Ам француз мәхманумн хўлтэгум, лүимә няврамаквет мәнщити хумус ханищтавет: «Ём-щакв сунсыглахтән, номсахтән ос ётыл ущ матыр вәрён». Ос Лүимәт өлнэ соссa мирыт мә-вит нупыл пөикшим, акван-нётхатым хумус өлэгыт.

Ань ты проект щёпитанэм мәгыс ам французский этнологытн, учёныитн ос Эмили Май, «Borealia» нэпак таратан колт рүпитан нән, яныг пүмашипа ләвёгум. Тав якут мәхум өлупсаныл ханищты ос мён вайхатнэмён юи-пәлт ам научный рүпатам өвылтыт тавён потыртасум. Тавён такем пүмыщ өлыс, ос мён мәнщити мөйтөт «Хумус Этпос самын патыс» намаим

нэпак таратасмён.

Мөйтөт ловиньтан рүпатамт ам Милена Бокле Резникофф, Доминик Самсон Норманд де Шамбур, Жан-Луи Шапюи ос Лидия Прописнова пөслум хурит суссылтасанум, тувыл Сильван Убеда, Тамара Мерова ос Юлия Яркина эргыт эргысыт.

Мәнщити пёс накыт пүмцалан порат аномн Мария Сергеевна Мерова ос Татьяна, Тамара агияге акваг нётсыт. Ты мәхумн аньяныг пүмашипа ләтың ләвёгум.

Тувыл Шарлотта Буко мөйтөт хўнтлам хөтпат китыгласанэ, маныр тән номсэгыт. **Жан Поль Лабери**, стихыт хаснэ хөтпа, пенсиян патхатаме элы-пәлт геодезистыг рүпитас. Ойка ләвыс:

– Колнакт ләкква нупыл постын нәйпос өлыс ос тащирыл мөйтөт хўнтлым, ам щар хаштәл мән аквтупмат ялсум. Шарлотта сәвсыр уйхулыт такем мәщтырыг суссылтас, эрнэ торыг ләщлаквег потыртас, хөт мовиньты, хөт мәхум нупыл аңкватәлы.

Сильван төванакт матыр лягалы манос ощухул

Ш. Буко кетум хурит

вәри, тувыл эрнэ порат сыре-сыр суит вәрапи. Мән пуссын акв мәт ләщалт ўнлахөлым хўнтлысүв! Юи-өвыл мөйтөт саманув лап-пантым хўнтлуңкве ләввесүв. Төнт кәсың хөтпа мә-вит ўргалан ос эруптан мәнщити мәхум өвылтыт матыр номсыс.

Емиле Пүё, йивныл щаквщин мәщтыр нэ, потыртас:

– Самагын лап-пантым хўнтлын порат маныр торгамтэгыт, таит хўлтуңкве эри. Тыи сака ёмас тэла, ам пёс накыт ос ань өлнэ поравтыл номсахтым аквторыг өлсум, мән няврамыг ос яныг хөтпаг аквтупмат ёмтапәлэгум. Пүмашипа, нән пуссын эруптыанум, тамле ләтың ләвуңкве таңхёгум.

Клемен пыгрищ 12 тәлэ, яныгманэтэ юи-пәлт тав нэпак ловиньтан колт архив рүпитаңкве таңхи. Клемен тох ләвыс:

– Аномн ты мөйтөт сака пүмщиг өлсыт. Ам эрттам амки мәнщитхалт яныг вёрт өлмыгтәлсум. Ань ты мир урыл мөт мөйтөт ловиньтаңкве ос сәвнүв матыр-әти вәңкве тахмаясум.

Тамара МЕРОВА